

му з допомогою кам'яної печі. Трипільці займались скотарством, садівництвом, землеробством, вирощували пшеницю, ячмінь, просо, жито, бобові, абрикоси, сливи, виноград.

Високого рівня досягло виготовлення глиняного посуду, який мав різну форму і розписувався багатоколірними орнаментами. Суспільство трипільців було патріархальним – на чолі роду стояв старійшина. Як правило, 50 – 100 років трипільці жили на одному місці, а потім (залишивши знаряддя праці, посуд) переходили на нові родючі землі.

Частина трипільських племен покинули територію України, інші – асимілювалися в масі прийшлих племен. Незважаючи на це, ще впродовж великого відрізка часу простежується вплив трипільської культури на племена доби бронзи і залізного віку, які мешкали на території України, Молдавії та Румунії.

Хвойка Вікентій (1850 – 1914) – український археолог чеського походження, першовідкривач трипільської культури. Народився у Семіні поблизу м. Пардубіце в Чехії у селянській багатодітній родині. Початкову освіту здобув у народній школі в с. Семіні. У 1864 р. закінчив комерційне училище в м. Хрудиме, два роки працював у Празі, займаючись садівництвом. Зацікавився книгами із стародавньої історії та археології. У 1876 р. переїхав до Києва, працював учителем німецької мови та малювання, 7 років займався дослідями по вироцненню окремих культур, зокрема проса на дачах під Києвом. В 1883 – 1884 рр. В. Хвойка займався продажем адаптованого в Україні врожайного сорту проса “Росичка”, а у 1885 р. видав першу свою книгу “Росичка”, пізніше – “Хмелеводство и уход за ним”. У 1889 р. нагороджений за успіхи в селекції срібною медаллю в Парижі та дипломом члена Французької національної сільськогосподарської Академії. На місці згорілої дачі, де він проводив свої дослідження, В. Хвойка під час копання нового фундаменту знайшов старовинні скляні браслети, що в подальшому змінило все його життя. У 1890-х рр. захопився археологією, почав проводити розкопки. 1893 – 1903 рр. досліджував Кирилівську стоянку пізнього палеоліту на Старокіївській горі в Києві. У серпні 1893 р. на глибині 19 м. археолог виявив першу в Києві у районі Оболоні палеолітичну стоянку древніх людей, залишки кісток мамута та крем'яні знаряддя праці. У 1893 р. відкрив перші поселення трипільської культури біля містечка Трипілля (нині с. Трипілля Обухівського району Київської області) на Київщині. Він дослідив залишки наземних жител, знайшов велику кількість уламків глиняного посуду, прикрашеного заглибленим орнаментом, біноклеподібні предмети. Досліджував пам'ятки бронзового і ранньо-залізного віків у Середньому Подніпров'ї. У 1899 р. відкрив пам'ятки зарубинецької культури, у 1900 – 1901 рр. – пам'ятки черняхівської культури, вивчав пам'ятки князівської доби на території Київщини та Чернігівщини. Автор праць: “Кам'яний век Среднего Приднепровья” (1899), “Поля погребений в Среднем Приднепровье” (1901), “Городища Среднего Приднеп-

Чоловіки –
“трипільці”

Хвойка Вікентій
(1850 – 1914)

Трипілля

ровья, их значение, древность и народность” (1905), “Древние обитатели Среднего Приднепровья и их культура в доисторические времена” (1913). У 2000 р. Національний банк України випустив ювілейну монету, присвячену 150-річчю з дня народження вченого. В Києві його іменем названа одна із вулиць, встановлена окрема наукова премія його імені для археологів. У 2006 р. побачила світ книга І. Чернякова “Вікентій Хвойка”.

Трипільська культура на території України IV – III тис. до н. е.

Розселення	Заняття	Знаряддя праці	Суспільний лад	Побут, світогляд
Прожили на території від Слобідської України до Карпат, від Полісся до Чорного моря (Із 1896 р. від відкриття першого трипільського поселення І. Хвойкою до початку XXI ст. археологами досліджено понад 1000 трипільських поселень)	Орне землеробство; садівництво; осіле скотарство; ремесло (гончарство, виготовлення прикрас із міді, рогу, дерева, будівництво дерев'яних жител)	Навчилися виплавляти та використовувати мідь, застосовувати свердло для ви – свердлення отворів у камені, дереві, землю обробляли дерев'яною сохою, використовували простий ткацький верстат, випалювали ліпний глиняний посуд переважно із “звіриним орнаментом”	Рід, що ділився на великі патріархальні сім'ї, залишки матриархату	Будували наземні одно та двоповерхові житла, протоміста. Трипільці мали своєрідні уявлення про людину, землю, зірки, Сонце, небо, воду. Їх називали сонцелюбами та носіями знань. Існував буквено-звуковий алфавіт.

2.2. Держави Північного Причорномор'я та Криму

На рубежі II – I тис. до н. е., тобто понад 3 тис. років тому, на території України з'явилися місцеві жителі лісостепу – племена чорноліської культури та кочові племена із Сходу, які навчилися плавити залізну руду, виготовляти з неї знаряддя праці і зброю. З цього часу розпочинається *залізний вік*. Із зникненням бронзового віку йде процес поступового розпаду первіснообщинного ладу та визрівання передумов для створення племінних союзів і держав.

Удосконалення знарядь праці, поява нових технологій обробки землі, будівництво укріплених міст, торгівлі, ремесел, розвиток мови та поява письма, привели до зростання продуктивності праці, появи надлишків товарів, із VII ст. до н.е. – монет як міри вартості, грошового обігу між племенами. Все це сприяло виникненню перших рабовласницьких держав в Європі та Азії. Виключенням не була степова зона України, де згідно перших давньогрецьких творів “*Іліади*” і “*Одіссеї*” Гомера та *Біблії* ми дізнаємося про найстарішу назву Північного Причорномор'я – *Кімерія*. Гомер описує наш край як країну вічного морозу і туману: